

**Tomáš Cipra: Zajištění a přenos rizik
v pojišťovnictví. Grada Publishing, Praha 2004
(260 stran, ISBN: 80-247-0838-8)**

OBSAH

1. ÚVOD

2. VÝZNAM ZAJIŠTĚNÍ

3. HISTORIE ZAJIŠTĚNÍ

- 3.1. Předchozí vývoj zajištění
- 3.2. Současný stav zajištění

4. SUBJEKTY NABÍZEJÍCÍ ZAJIŠTĚNÍ

- 4.1. Profesionální zajišťovny
- 4.2. Zajišťovací činnost pojišťoven
- 4.3. Zajišťovací makléři a brokeři
- 4.4. Vzájemné vazby na zajišťovacím trhu

5. PRÁVNÍ ASPEKTY ZAJIŠTĚNÍ

- 5.1. Obecný pohled na právní aspekty zajištění
- 5.2. Klauzule zajišťovacích smluv
 - 5.2.1. Klauzule: rozsah zajišťovacího krytí
 - 5.2.2. Klauzule: územní rozsah
 - 5.2.3. Klauzule: sdílení osudu a jednání
 - 5.2.4. Klauzule: omyly a opomenutí
 - 5.2.5. Klauzule: právo kontroly
 - 5.2.6. Klauzule: vyrovnání a započtení splatných plateb
 - 5.2.7. Klauzule: arbitráž
 - 5.2.8. Klauzule: začátek a ukončení platnosti zajišťovací smlouvy
- 5.3. Právní aspekty zajištění v ČR

6. FORMY A TYPY ZAJIŠTĚNÍ

- 6.1. Klasifikace zajištění
- 6.2. Formy zajištění: fakultativní a obligatorní
- 6.3. Typy zajištění: proporcionální a neproportionální

7. FAKULTATIVNÍ ZAJIŠTĚNÍ

8. PROPORCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- 8.1. Kvótové zajištění
- 8.2. Surplus
- 8.3. Další typy proporcionálního zajištění
 - 8.3.1. Kombinace kvótového a surplus zajištění
 - 8.3.2. Surplus ve formě fakultativního-obligatorního zajištění

9. PRAXE PROPORCIONÁLNÍHO ZAJIŠTĚNÍ

- 9.1. Cena proporcionálního zajištění
 - 9.1.1. Zajistné
 - 9.1.2. Provize od zajistitele
 - 9.1.2.1. Pevná provize od zajistitele
 - 9.1.2.2. Stupňovitá provize od zajistitele
 - 9.1.3. Podíl na zisku zajistitele
 - 9.1.4. Spoluúčast prvopojistitele
- 9.2. Ručení v proporcionálním zajištění
 - 9.2.1. Typy ručení
 - 9.2.1.1. Business Written
 - 9.2.1.2. Business in Force
 - 9.2.2. Zajišťované portfolio: pojistné
 - 9.2.3. Zajišťované portfolio: škody
- 9.3. Další klauzule v proporcionálním zajištění
 - 9.3.1. Klauzule: kvantitativní rozsah
 - 9.3.2. Klauzule: zajistné seznamy
 - 9.3.3. Klauzule: škody
 - 9.3.4. Klauzule: vyúčtování

10. NEPROPORCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- 10.1. XL zajištění
 - 10.1.1. WXL/R zajištění
 - 10.1.2. WXL/E zajištění
 - 10.1.3. CatXL zajištění
- 10.2. SL zajištění
- 10.3. Další typy neproporcionálního zajištění
 - 10.3.1. Umbrella Cover
 - 10.3.2. Zajištění druhého rizika
 - 10.3.3. Zajištění nejvyšších škod
 - 10.3.4. ECOMOR zajištění

11. PRAXE NEPROPORCIONÁLNÍHO ZAJIŠTĚNÍ

- 11.1. Cena neproporcionálního zajištění
 - 11.1.1. Zajistné
 - 11.1.2. Burning Cost
 - 11.1.3. Model založený na Paretově rozdělení
 - 11.1.4. Exposure Rating
 - 11.1.5. Metoda scénářů
 - 11.1.6. Systémy zajistného
 - 11.1.6.1. Pevné zajistné
 - 11.1.6.2. Pevná zajistná sazba
 - 11.1.6.3. Proměnná zajistná sazba
 - 11.1.6.4. Inverzní zajistná sazba
 - 11.1.7. Další cenové složky neproporcionálního zajištění
- 11.2. Ručení v neproporcionálním zajištění
 - 11.2.1. Typy ručení
 - 11.2.1.1. LORA
 - 11.2.1.2. LOD
 - 11.2.1.3. Claims Made
 - 11.2.2. Zajišťované portfolio: pojistné a škody
 - 11.2.3. Reinstatement
- 11.3. Další klauzule v neproporcionálním zajištění
 - 11.3.1. Klauzule: kvantitativní rozsah
 - 11.3.2. Hodinová klauzule
 - 11.3.3. Klauzule: škody
 - 11.3.4. Klauzule: konečná škoda
 - 11.3.5. Klauzule: indexace

12. ZAJIŠTĚNÍ V ŽIVOTNÍM POJIŠTĚNÍ

- 12.1. Různé báze životního zajištění
- 12.2. Příklad životního zajištění na rizikové bázi

13. DALŠÍ ZAJISTNÉ VZTAHY

- 13.1. Retrocese
- 13.2. Reciprocita
- 13.3. Pooly

14. FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ

- 14.1. Princip finančního zajištění
- 14.2. Retrospektivní techniky finančního zajištění
 - 14.2.1. LPT
 - 14.2.2. ADC

14.3. Prospektivní techniky finančního zajištění

14.3.1. FQS

14.3.2. SLT

15. POJISTNÁ MATEMATIKA V ZAJIŠTĚNÍ

15.1. Pravděpodobnostní charakteristiky jednotlivých typů zajištění

15.1.1. Základní vztahy

15.1.2. Kvótové zajištění

15.1.3. Surplus

15.1.4. XL zajištění

15.1.5. SL zajištění

15.2. Výpočet zajistného

15.3. Stanovení výše vlastního vrubu prvopojistitele

16. ALTERNATIVNÍ PŘENOS RIZIK ART

16.1. Charakteristika ART

16.2. Nositelé rizika v ART

16.3. Nástroje ART

16.3.1. Pojistné dluhopisy

16.3.2. Pojistné opce

16.3.3. Pojistné swapy

16.3.4. Kontingentní kapitál

16.3.5. Multiprodukty

PŘÍLOHA: PŘÍKLAD ZAJISTNÉ SMLOUVY

LITERATURA

REJSTŘÍK

1. ÚVOD

Tato publikace je věnována problematice zajištění, jehož význam v rámci pojišťovnictví vždy byl a také v současnosti je nesporný (viz kap. 2). Nejjednodušším způsobem se *zajištění* popisuje jako *pojištění pojišťovny* či obecněji *pojištění pojistitele*. Objevují se však přesnější „definice“, např.:

- *v rámci zajištění pojistitel znovu pojišťuje riziko, které již jednou pojistil* (tato definice vysvětluje opakovací předponu „re“ ve výrazu „reinsurance“ používaném v angličtině pro zajištění);
- *zajištění je převod části rizika, které pojistitel pojistil v zájmu pojištěného formou přímého pojištění, na jiného nositele rizika, který není s pojištěným v žádném smluvním vztahu;*
- *zajištění je pojištění rizika přijatého pojistitelem* (viz německý obchodní zákoník, přičemž v němčině se pro zajištění používá výraz „Rückversicherung“);
- *zajišťovací činností se rozumí uzavírání smluv, kterými se zajišťovna zavazuje poskytnout pojišťovně ve sjednaném rozsahu plnění, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená, a pojišťovna se zavazuje platit zajišťovně ve smlouvě určenou část pojistného z pojistných smluv uzavřených pojišťovnou, které jsou předmětem této smlouvy (dále jen „zajišťovací smlouva“), uzavírání zajišťovacích smluv mezi zajišťovnami, správa zajištění a poskytování plnění ze zajišťovacích smluv. Součástí zajišťovací činnosti je nakládání s aktivy, jejichž zdrojem jsou technické rezervy zajišťovny (viz § 2 písm. d) zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví). Přitom zajišťovnou se rozumí právnická osoba se sídlem na území České republiky, která provozuje zajišťovací činnost podle tohoto zákona nebo právnická osoba se sídlem v zahraničí, která provozuje zajišťovací činnost v souladu s právní úpravou země svého sídla (viz § 2 písm. c) zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví).*

Uvedme předběžně některé základní pojmy, které se spolu s dalšími v rámci zajištění používají (tyto pojmy, které uvádíme v abecedním pořadí spolu s anglickým a německým překladem, totiž také mohou významně přispět k pochopení podstaty zajištění):

- *cedovat (cede; zedieren)* znamená převést část pojištěného rizika (část pojistného obchodu) z prvopojistitele na zajistitele;

- *cese* (*cession*; *Zession*) označuje nejen předchozí operaci, ale také objem převedené části rizika (objem převedené části pojistného obchodu);
- *kapacita* (*capacity*; *Kapazität*) je maximální objem rizika, který v rámci daného pojištění může pojistitel pojistit (jedna z výhod zajištění je právě rozšíření kapacity pojistitele, která je pak tvořena jeho vlastním vrubem a limitem zajistitele);
- *limit* (*cover limit*; *Limit*) v rámci daného zajištění je maximální část pojištěného rizika, kterou zajistitel může převzít;
- *podíl na zisku zajistitele* (*profit commission*; *Gewinnanteil*) motivuje prvopojistitele k tomu, aby měl zájem na dosahování zisku zajistitelem;
- *priorita* (nebo *vlastní vrub*; *priority* nebo *deductible* nebo *loss retention* nebo *excess point*; *Priorität*) je maximální část vzniklé škody (pojistného nároku), kterou hradí prvopojistitel;
- *provize od zajistitele* (*reinsurance commission*; *Rückversicherungsprovision*) slouží ke kompenzaci správních nákladů (počátečních i běžných), které má prvopojistitel s cedovaným pojistným obchodem (zajistitel, který se takovým nákladům v rámci cedovaného obchodu vyhne, obvykle kompenzuje prvopojistitele právě touto provizí);
- *prvopojistitel* (nebo *zajištěný* nebo *cedent*; *direct insurer* nebo *reinsured* nebo *cedant*; *Erstversicherer* nebo *Zedent*) je pojistitel (většinou pojišťovna) převádějící část rizika, které pojistil, na nějakého zajistitele;
- *retrocedovat* a *retrocese* (*retrocession*; *Retrozession*) znamená převést část rizika, které již bylo cedováno na zajistitele, na nějakého dalšího zajistitele (*retrozajistitel*; *retrocessionaire*; *Retrozessionär*); v analogickém významu (ale „o jeden nebo více stupňů výš“) se zde pak používají ostatní termíny (např. *zajistné* jako *pojistné* placené zajistitelem retrozajistiteli, *kapacita* zajistitele jako maximální objem rizika, který v rámci daného zajištění může zajistitel zajistit apod.);
- *vlastní vrub* (nebo *maximum*; *retention*; *Selbstbehalt* nebo *Maximum*) je část pojištěného rizika, za kterou ručí prvopojistitel;
- *zajistitel* (*reinsurer*; *Rückversicherer*) je subjekt (většinou zajišťovna) přijímající část rizika, které již pojistil nějaký pojistitel;
- *zajistné* (*reinsurance premium*; *Rückversicherungsprämie*) je pojistné placené prvopojistitelem zajistiteli za příslušnou zajistnou ochranu (často se jedná o část pojistného inkasovaného prvopojistitelem od pojištěných);
- *zajištění*
 - *fakultativní* (*facultative*; *fakultativ*): sjednává se individuálně pro jednotlivé pojistné smlouvy, tj. prvopojistitel a zajistitel zvažují situaci případ od případu;

- *obligatorní (obligatory* nebo *automatic* nebo *treaty; obligatorisch*): sjednává se pro celé portfolio pojistných smluv, tj. při splnění podmínek z rámcové zajistné smlouvy (*reinsurance treaty; Rückversicherungsvertrag*) má zajistitel právo a zároveň povinnost převzít příslušné části rizika z jednotlivých pojistných smluv;
- *neproporcionální (nebo škodové; non-proportional; nicht-proportional)*: zajistitel za speciálně stanovené zajistné přebírá po vzniku škody část pojistného plnění prvopojistitele, která přesáhne sjednanou prvopojistitelovu prioritu;
- *proporcionální (proportional; proportionale)*: pojistná částka, pojistné plnění a pojistné se dělí mezi prvopojistitele a zajistitele ve sjednaném poměru.

Je nutné rozlišovat mezi zajištěním, soupojištěním, soupojistným poolem a zajistným poolem. *Soupojištění (coinsurance; Mitversicherung)* je systém pojištění, kdy na krytí určitého rizika se podílí několik pojistitelů, přičemž každý z nich ručí jen za tu část rizika, kterou převzal (upsal) a jejíž velikost je vyznačena v příslušné pojistné smlouvě uzavřené v rámci soupojištění s klientem (neručí tedy za podíly ostatních pojistitelů); soupojištění často vzniká jen pro jednu pojistnou smlouvu (jen pro jeden pojistný obchod). *Soupojistný pool (coinsurance pool; Mitversicherungspool)* se vyznačuje specifickým uspořádáním již zmíněného soupojištění, kdy některý ze zastoupených pojistitelů má upisovací autoritu, upisuje jménem ostatních a ve sjednaných časových termínech provádí vyúčtování (viz odstavec 13.3); na rozdíl od soupojištění má soupojistný pool většinou formu organizace trvaleji sdružující zastoupené prvopojistitele na smluvním základě. V *zajistném poolu (reinsurance pool; Rückversicherungspool)* několik pojistitelů vnáší do systému všechna svá individuálně uzavřená pojištění daného typu a zpětně jsou jim (či případně dalším zajistitelům) z takového pojistného kmeny přidělovány podíly k zajištění (odpovídající zpravidla jejich přínosu). Velmi často se takové systémy využívají pro krytí velkých rizik přesahujících kapacity jednotlivých pojistitelů (např. pro krytí atomového rizika, leteckého rizika či odpovědnostního rizika za léky, viz odstavec 13.3).

V dnešní době se již také často rozlišuje mezi klasickými a moderními metodami zajištění. Podstatná část této publikace se zabývá *klasickým zajištěním*, neboť to stále představuje podstatnou část dnešní zajišťovací činnosti. Také jeho prezentace v publikaci zůstává tradiční: po úvodních kapitolách věnovaných významu, historii, subjektům a právním aspektům zajištění (kap. 2 až 5) se rozebírají jednotlivé formy a typy klasického za-

jištění (kap. 6 až 11). Další kapitoly stále v rámci klasického zajištění jsou věnovány zajištění v životním pojištění (viz kap. 12), retrocesi, reciprocitě a poolům (kap. 13), finančnímu zajištění (kap. 14) a pojistné matematice v zajištění (kap. 15). *Moderní zajištění* je prezentováno obecněji jako součást tzv. *alternativního přenosu rizik* (ART z anglického *Alternative Risk Transfer*) v kap. 16.

Problematice zajištění je věnováno množství odborné literatury ve formě monografií, časopiseckých článků i speciálních odborných publikací a zpráv vydávaných často pravidelně (včetně zveřejňování na webových stránkách) velkými zajišťovny (např. Munich Re, Swiss Re, SCOR aj.). Existují dokonce časopisy explicitně určené pro zajištění (např. *Reinsurance* vydávaný v Londýně s webovými stránkami www.re-world.com a www.insurancewindow.net nebo *Sigma* vydávaný zajišťovnou Swiss Re v Zürichu).

Publikace sice klade důraz na výpočetní aspekty zajištění, ale nenechává stranou ani ostatní stránky tohoto oboru, např. ekonomické a legislativní aspekty či problematiku spojenou se skutečnou aplikací zajištění v praxi. Užitečná může být nejen pro pracovníky, do jejichž profese zasahuje pojišťovnictví (na prvním místě samozřejmě pro pracovníky zajistných úseků pojišťoven), ale také jako učební pomůcka pro studenty vysokých nebo odborných škol příslušného zaměření, pro různé kvalifikační kursy v oblasti pojišťovnictví nebo pro samostudium. Přestože publikace nevyžaduje hlubší znalosti pojišťovnictví, předpokládá základní orientaci v této problematice (viz např. Cipra (1999), Čejková (2002), Ducháčková (1995), Vostatek (1996), Vybrané kapitoly z pojišťovnictví (ČAP 1996)). Součástí textu je řada příkladů, které vždy názorně demonstrují příslušný výklad.

Vzhledem k tomu, že většina zajistných smluv uzavíraných našimi pojišťovny je v anglickém nebo německém jazyce, jsou u většiny odborných zajistných termínů uváděny oba cizojazyčné názvy (s několika výjimkami, kdy se autorovi nepodařilo příslušný anglický nebo německý název v literatuře objevit). Jednotlivé anglické a německé termíny jsou také uváděny v rejstříku, který tak lze využít jako „zajistný slovník“.

Autor děkuje V. Bohdaneckému a P. Kmínkovi z pojišťovny Allianz, a. s. a M. Reslovi z České podnikatelské pojišťovny, a. s. za pomoc při přípravě této publikace. Práce na publikaci probíhala v rámci výzkumného záměru CEZ: J13/98: 113200008 a je součástí řešení tématu „Analýza a predikce náhodných katastrof“ Národního programu výzkumu II.